

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz a- tári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Egészévre	8 kor.	Kéziratokat nem adunk vissza.	
Félévre	4 "		
Negyedévre	2 "		

Fogarassy Mihály.

(1800–1882.)

„Uraim! A magyar katolikus társadalomnak élnie kell, mert az ő életerejétől függ a nemzet életereje is.“ E szavakkal nyitotta meg ifj. Zichy János gr. a harmadik országos katolikus nagygyűlést.

Mi tapsoltunk neki, mert éreztük szavainak jelentőségét. Tudjuk, hogy a kath. társadalmat meg kell menteni életerejének biztosításával, minek kétségkívül legfontosabb eszközei a sajtó és nevelés. Ha erős és nemes irányu a sajtó, s a nevelés kath. szellemben történik: akkor nem kell aggódni erkölcsi bomlásoktól, akkor a kath. társadalom méltó jövőnek néz elébe.

Mi ennek a jövőnek alapját már megvetettük, midőn a sajtó és nevelés két igen fontos közeget a Szent-István-Társulatot és a vajdó kath. egyetemet kifejlésében elősegítettük és támogatjuk. Kath. újjáébredésünk két hatalmas vezérgondolata üzödik a kath. egyetem és Szent-István-Társulat fejlődéséhez: újjateremteni az egész kath. társadalmat egészséges nevelésében és irodalmának erkölcsösségében.

A központi növendékpapság M. E. I. I. is e két eszme szolgálatába szegődött. Etetkérdésnek tekinti a kath. egyetem felállítását és ennek alapjára az első sorában már évek óta adakozik; a magyar kispapok lapjával és évi munkálataival részt akar venni a kath. irodalomban s közvetlenül érintkezik a Szent-István-Társulattal, melynek népnevelő irataiban jövő hivatásos munkódszéknek mellőzhetetlen eszközeit látja.

Ez a két gondolat fűzi az iskolát a kath. egyetemhez és említett társulathoz, minek tudatában mulasztás volna megfelekedni arról, kinek nevelés e a két gondolat teljesen összeforrott, s ki katolikus újjáébredésünknek utat nyitott, mikor a Szent-István-Társulatot megalapította és a kath. egyetem kérdését ritka alapítvánnyal szinte megoldotta.

Ez a férfin gyergyószentmiklósi Fogarassy Mihály, erdélyi püspök volt, a Szent-István-Társulat Széchenyiye s a második kath. egyetem Pázmánya.

Adózzunk kegyeletünkkel, áldozunk emlékének néhány percel, hogy életének gazdag érdemeit közelebbről tekinthes-
tük s megismerhesstük, mennyiben adott lendületet katolikus újjáébredésünknek.

* * *

Fogarassy Mihály 1800. szeptember 17-én született Gyergyó-Szent-Miklóson. A mintaszertli házi nevelés, az anyai szeretet melege s a család mélyen vallásos élete korán befolyásolják fejlődésében. Mikor iskolába került, már szívében hordozza a vallásos és hazafias lelkesedés csírait, melyek az iskola padjain irigylésre méltó fejlődést érnek el. A marosvá-

sárhelyi elemi és csiksomlyói középiskola tanárai mihamar észreveszik ezt s különös jóakarattal pártolják törekvésében. Az ifjú Fogarassy osztályának első tanulója; szemmeláthatólag fejlődik, izmosodik a nemes tulajdonokban, melyek később naggyá teszik. Mikor eljön a pályaválasztás ideje, belső hitvatását követve a papi pályára lép. Előbb a gyulafehérvári papnevelőben a bölcseleti tanulmányokat hallgatja, majd püspöke rendelkezésére a bécsi Pázmány-intézetbe megy, hol fényes tehetőségével és vallásosságával mindenekinek figyelmét magára vonja. Mindenki érzi, hogy nagy jövő várakozik rá, s szerepléséhez az előjárók is gazdag reményeket fűznek.

1823-ban misés pappá szentelti püspöke s Nagyszébenben segédpapi és hittanári állással bizza meg; de mikor látja egyéniségének kiválóságát, tudori kiképzés végett Bécsbe küldi, mely küldetésének fényesen meg is felel. Ezután tanári szereplésével annyira kiténik, hogy 1833-ban címzetes kanonokká és a Szent Agostonról nevezett felsőbb papnevelő igazgatójává nevezik ki. Új működésében az egész ország figyelmét magára vonja s mindenekinek becsültését kiérdemli. Ha nagygnak kell neveznünk, ki azzal az előjoggal dicsekehetik, hogy irányelvei és magasatos példái átszivárognak az utókor eszméibe s szívébe: akkor Fogarassy már most nagy egyéniség. 1838-ban gygyvárad kanonok és az ottani kir. akadémia főigazgatója lesz, s Szent-László városában a vallásos és hazafias nevelésnek megbecsülhetetlen áldozatokat hoz. Megfűgyei az iskolák működését és szomortan tapasztalja a gyakorlati nevelés hiányait. Szereti, pártolja az ifjúságot s eszközöket keres, melyekkel a jövő reményeit biztosítja: ifjúsági könyvtárakat létesít, majd zene-és énektanítást szervez, s ezek mellett minden téren előmozdítja a nevelés ügyét. Nem sajnál költséget, fáradságot, csak egy eszme lebeg szeme előtt: a nevelés ügye. Ez az első kísérlet, mely után a jeles egyházi férfin odaadó buzgósággal fog a közügyek pártolásához.

Erdeklődik a nevelés ügye iránt, s mikor látja, hogy a jobbágy nép méltó nevelésben nem részesül, mikor látja az elmaradottságot, melylyel annak szellemi és erkölcsi világában találkozott: érző lelke nem hagyja nyugton, újításra ösztönzi. Mindinkább megbarátkozik a kath. sajtó gondolatával, s 1842-ben kész tervvel lép elő. Mert a cenzura esetleges beavatkozásától tart, előbb csak bizalmi körökben veti fel az eszmét, de mikor látja az általános helyeslést és lelkesedést, tervét sajtó útján is közzéteszi.¹⁾ A felhívásnak meg lett a hatása, de a politikai zavarok és a cenzura közbelépése miatt a kivitel egyelőre elmaradt.

Fogarassy buzgósága a magasabb körök, sőt az udvar érdeklődését is magára vonja, minek következménye, hogy 1843-ban egyedi apátta, 1846-ban pedig címzetes szkodári püspökké nevezik ki. Ezzel a fejedelem még nem meríti ki magas kegyeit, mert nemcsakára a budapesti egyetem hittudo-

1) Religio és nevelés. 1844. II. 345. l.

mányi karának igazgatását is reá ruházta. Fogarassy nem változtatja meg a méltóságát; továbbra is megmarad régi szerezénysége, buzgótsága és elvei mellett, továbbra is dolgozik fírheteretlen kitartással.

Békes munkájában megzavarták az 1848-iki események. A szó nemes értelmében vett idők teije volt ez, melyben nemzetünk megérett a szabadságra. Három századot a magyar rabiga alatt nyögött, s mikor a francia forradalom eszméi hazánkba is áthatottak, minden téren megindult az újjáélesztés műve. Elsőnek az irodalom rázta le az ódiáság bűnseit s öltözködött a nemzeti, hazafias lelkesedés mezébe. Majd a politikai, társadalmi élet is áttűzsedett a forrongó eszméktől, s az addig csendes nemzet mint szegett oroszlán emelte fel fejét, hogy szabadságát visszazereze. Március idusa meghozza a szabadságot, de hirtelenségével visszahatást is szül: kitör a szabadságharc. Vesztély, romlás fenyegeti Mária országát, melynek védelmére a főpápaság is sorompóba áll. Csatába nem mehetett: keresztrel és tollal védi a hazát. Lelkes feliratot szekezt, melyben kéri ő Felségét, mentse meg a hazát az erkölcsi és társadalmi kárhozattól. A feliratot Fogarassy viszi Olmützbe a király elé, de Lobkovitz közbelépése miatt eredményt nem ér el. A király csakis mint magánembert fogadja Lobkovitz jelenlétében, s a feliratra vonatkozólag ígéretet nem tesz, csak oda nyilatkozik: imádkozzanak a papok, hogy Isten a nehéz napokat megelőbb fordítsa el az országról.

Sokkal nagyobb eredményt ér el Fogarassy a sajtó újáteremtésében.

A mit a cenzura alatt meg nem tehetett, kivívja a szabad sajtó erejével. A márciusi nagy napok után újra megindítja a régi mozgalmat a diadala viszi az ügyet, mit évek óta óhajtott. Lelkeséssel hangoztatja: Eljött az ideje, hogy a kath. öntudat tetszőlegesen tespedéséből hazánkban is életre vergődjék, s mint életerős elem, saját körében, a magyar kath. egyház terén is ő tevékenységet fejtsen ki a hitbuzgóság telésbresztésére s a kath. vallás szent érdekeinek védelmére. Május elsején megalakítja a „Jó és oleó könyvkiadó Társulatot,“ melyet 1853-ig ő maga igazgat. A társulat „a keresztény vallás elveinek és a katholicizmus szellemének terjesztésével a nép értelmi s erkölcsi emelkedését, a polgári művelődés előrevitelét, s különösen a valóság nevelését és oktatását előmozdítását“ tűzte ki célul, hogy így a vallásosság az életbe is átitelve, mindennapi gyakorlati, megkedvelt szokássá váljék, a családi élet kapcsolata átszövődjék, az élet örömeibe és szenvedéseibe vegyüljön s a társadalomban is világitó szövének gyanánt fényeskedjék.³⁾

Ezer taggal kezdette meg működését, s azóta erőben, arányokban nagyobbodva, katholicus hitéletünk elsőrendű közege lett. Büszkességgel emlíjük, hogy Fogarassy apostoli buzgóságának e terméke, a mai Szent-István-Társulat magyar katholicizmusunk életében fontos szerepet tölt be, mert az érdekek, melyeket szolgál, „nem csupán a katholicus papság érdekei, hanem az egész magyarhoni katholicizmusé. A mi megvédeni valója van, közkinccse az minden Magyarban lakó katholicusnak.“⁴⁾

Egyesíti magában katholicus íróink legdiszesebb gárdáját, legfényesebb tehetségeit, kik bebizonyították, hogy egyháznak érdekeinek megőrzésére s a katholicizmus hatásának terjesztésére készek testvérileg egyesülni, s egyesült erővel létrehozni, mi körünk megköveteli s mi az egyház függetlenségét és szabadságát legjobban biztosíthatja. Szabad, nemes versenyt vett fel a katholicus ellenes sajtóval, mikor is építő és nemes ízlésű kiadásával a vallás-erkölcsös nemzeti műveltség apostolává szegődött. Kihát az iskolai nevelésre is katholicus irányu, de partatlan tankönyveivel, egyszerűval: a Szent-István-Társulat katholicus újjáébredésünk hatalmas, pótlhatatlan támasza.

S hogy ez így van, hogy mi ily nagyzerült intézettel dicsekedhetünk, Fogarassy érdeme. Az ő nagyzeretetének, buzgóságának köszönhetünk mindent. Ő vetette fel az eszmét, növelte az érdeklődést, ő alapította meg s irányította gyermekeiben a társulatot. Megmutatta, milyennek kell lennie a szabad sajtónak s hogy miben álljon a szó nemes értelmében vett szóállásabadaág.

1853-ban püspöke visszahívja Nagyváradra, hogy így a jeles főpap szívét közelebb hozza egyházmegyéjéhez. Terve sikerül is, mert Fogarassy fényesen megfelel a bizalomnak s hatványozott lelkeséssel szolgálja az egyház és haza érdekeit. A hívő nép valóságban bálványozza s már látásában is örömet talál; mikor pedig szöszékre lépett, kor és rang különbség nélkül áhitatos figyelemmel hallgatja mindenki.

Az érző szív csodálatos közletlenségével tudott Fogarassy szónokolni: jobban örült, ha „csendes megilletődés, mint ha dicséző kifakadás lett beszédei eredménye.“¹⁾ Mint maga is bevallotta²⁾, az enyhézi szónoklata papsága kezdte óta gondosan készült. Elmondhatta az apostollal: „Az én beszédeim és az én prédikálásom nem ékeskedék az emberi bölcseségnek hiteltől igéiben, hanem a lélekek és erők megmutatásában állott.“³⁾ Egyházi beszédei a katholicus papok valódi kincsébányája. „Harminc évi nagy időközben, különböző, többnyire vallásra nézve is vegyes, de kiválólag művelt hallgatóság előtt“⁴⁾ tartott beszédeinek válogatott sora ez, mely jogosan szerzhető egyházi szónoklatunk diszei köré. A művelt hallgatóság esze és szíve sokat, nagyzerült kíván: krisztusi eszméket tetszős, tudományos előadásban: s Fogarassy ebben meglepő tehetséget árult el. A fenséges tárgyat új — hazánkban addig ismeretlen — alakba öltöztette, s ezáltal hallgatóinak érdeklődését teljesen lekötötte. Ő volt az első, ki a konferencia beszédeként hazánkban utat nyitott.

Nem törtétt magásra, szerény körben mozgott, de híven megőrizte egyéniségét, melynek képét összes műveiben feltalálhatjuk. Nagyszámu értekezéseit és cikkeit szeretettel párosult tudás jellemzi. Enlítésre méltó „Az erdélyi püspökről polgári tekintetben“ — című műve, mit Bécsben írt, mint a Sz. Agoston-intézet igazgatója. Legnevezetesebb műve: „Emlékiratok az 1847—48-iki országgyűlés alatt Pozsonyban tartott püspöki tanácskozmányokról,“⁵⁾ melyről ama kornak tárgyilagos bírálói elismerték, hogy „oly munka, melynél korunkban, a honi kath. egyház és ennek jövője iránt részvétellel viseltető katholicusra nézve akár értékesebb, akár nagyobb fontosságú nem is lehet.“⁶⁾

Ezek Fogarassy irodalmi tevékenységének gyümölcsei. Nem hatnak nagyságukkal, de lekötnek közletlenségükkel, a tudás és gyakorlati rátermettség erejével. Nem pantheonok után kapkodó lelket látnak benne, de magabavonult, tehetséges és mégis szerény egyéniséget, melynek törekvése érdekelkölbi, szorgalma pedig követésre méltó.

Nem fitogtatni, de tanítani, nemesíteni akart. Nemes törekvést közbessülés kísérte s méltó kitüntetés jutalmazta. A királyi Felső meggyőződött hit emberek jeles tulajdonairól, pártatlan működéséről és közkedveltségéről, s alkalmat keresett, hogy kegyes elismerésének kifejezést adjon. 1864-ben megváradott az erdélyi püspöki szék, melynek betöltésénél azonnal Fogarassyra gondolt. Mikor kormánya is, az egyházi körökkel folytatott közös megbeszélés alapján, őt ajánlja, habozás nélkül írja alá kinevezési okmányát, s egyben v. b. t. tanácsosává is kinevezi. A helyesen értesített Róma szívesen jóváhagyja a királyi kinevezést, mert tudja, hogy biztos kézbe teszi le Erdély egyházmegye kormányzását. Bizik benne,

1) F. M. Ker. igazságok egyházi beszédekben. 1861. Bevezetés. IV. 1. — 2) U. o. III. 1.

3) Kor. I. 2. 4.

4) Ker. ig. egyh. besz. Bev. V. 1.

5) Egy részvevőtől — aláírással. I. kiadás Pest. 1848., II. k a

dás 1868.

6) Religio és nevelés. 1848. II. 175. 1.

1) Nyilatkozat a jó és oleó K. K. társ. ügyében. U. o. 286. 1.

2) Religio és nevelés 1848. I. 299. 1.

3) U. o. 284. 1.

4) Religio és nevelés. 1848. I. 237. 1.

hogy sikerrel megfelelt apostoli hivatásának és terhes méltósága igényeinek s bizalmában nem is csalódik. Fogarassy főpapi működése mintaszerű, valóban áldásos irányu. Tevékenységét a kath. hitélet emelésére és az iskolák felvirágoztatására irányozza. Ez volt mindig vezéreszméje, egész életének szentelte, s most teljes erővel fog új hivatása betöltéséhez.

Örömmel megy vissza szálló földjére, melyhez kedves emlékek fűzték, hol ifjúságát, s papságának kezdő éveit töltötte. Az első naptól kezdve alázattal szolgál az Urnak, s öreg kora dacára is fáradhatatlanul buzgalkodik a hívő lelkek erősítésén. Nem fél a megpróbáltatásoktól, mindig örömmel viseli az élet és papi állás terheit. Soha sem hallották zúgolódni, még az ott és abban az időben olyaanyira farszító bérmutakon sem, mikén különben a nép versengő ünneplésséggel fogadta.

Igy működik Fogarassy főpapi göröngyös pályáján az Ur szőlőjében: szeretettel, alázattal, fáradhatatlanul. Szeretétét kivált az iskolákra terjeszti ki.

Már ismerjük át erről az oldalról, sokszor találkoztunk vele mint az iskolák hitbuzgó Maecenasával: eddig is a nevelés apostolát csodáltuk benne: mi újat mondhatunk tehát, mikor püspöki méltóságában az iskolai élet és nevelés öröngyölének mondjuk? Újat nem mondhatunk, csak elismerjük a régi jótékonyának az állással arányos nagyobbodását. Meghajlunk előtte, mert inkább magamagától megvonta a jótét kényelmét, csak hogy másokon segíthessen.

Nem akarjuk adományait s alapítványait felsorolni, csakis azoknak felemlítésére szorítokozunk, melyek nagyságát és szívósságát leginkább jellemzik.

Az irgalmas nővéreknek szálló városában 100000 koronán iskolát emel s ugyanott az ősi telken, hol bölcsője ringott, 23000 koronán alapítványos menedékházat létesít munkaképtelen szegények javára. Püspöki székhelyén, Nagyszebenben és egyebütt a ferencrendű apácák számára nagy költséggel iskolákat épít. Egyzsolva: az iskolai és vallásközlési élet felőklését dicséretre méltó bőkezűséggel műdijia elő.

Áldozatait nem feltűnés kedvéért hozza, s ha néha a közzétételt megengedi, nem a talán nyilvánosan kifejezendő közeliámerést keresi, hanem a nyilvános tanúságtételt, melynek emléke az unokákra is átszáll és folytonos öre lesz a köző előmozdítására hozott áldozatainak s azok jövő tulajdonosai birtokjogúak.¹⁾ Ebben a szellemben a lebető legszeben ünnepei az alkotmányos király ezüstlakodalmát, melynek örömére 60000 korona alapítványt tesz le a szegény tanítók segélyezésére.

Mikor felszentelésének 50-ik évfordulója elérkezik, az egész ország érdeklődéssel fordul Erdély tele, hogy érdemekben megőszült püspökét ünnepelje. Fogarassy szerénysége nem ismeri a hirdászást, kertüli akar minden nyilvános ünnepeletést, s csakis az utolsó pillanatban adja ki alkalmi körleveleit: mégis ünnepléses jubileumi miséjére mindenki meghozza a szeretet áldozatát. Oly egyszerű ünnepeletét Gyulafehérvár rég nem látott, minőt a közös szeretet ritka gyorsasággal rendezett. Az ünneplésességeknek legszebb pontja a nyilvános szentszéki ülés, melyen több százezer koronára rúgó alapítványal lepi meg a világot. Ebből tekintélyes összegekkel iskolai, nevelési célokat támogat, de mindezeknél egyszerűbb legnagyobb alapítványa, melylyel összes eddigi bőkezűségét felülmulja s mely valóban méltó aranymiséje fényéhez. 200000 koronát tesz le, hogy 33 évi kamataival együtt tőkétjét képezze egy Gyulafehérváron felállítandó egyetemnek, mely a meglevő hitudományi karral együtt az erdélyi róm. kath. egyházmegye tulajdona s magasabb műveltségre törekvő ifjainknak dajkája legyen.²⁾ A kamatoztatás célt ért s immár 2,000,000 koroná áll készen a nemes cél kivételére.

Azóta 30 év mult el, s a 3 évtized határkövénél búz-kén gondolunk vissza a legnagyobb magyar bőkezűségét is meghaladó alapítványra. Minden magyar katolikus érzi, mely nagy fontossága van ma a katolikus egyetemnek, melynek immár életkérdéssé fejlődött léteüléséhez Fogarassy nyitott utat. Egyetemünk, mely katolikus pénzből, Pázmány alapítványából létesült, mely mindenét nekünk köszönheti, köteles hivatásokról kivetkőzött. Pázmány szelleme többé nem uralkodó, mert helyét keresztényellenes tanok foglalták el. De él bennünk a tudat, hogy bármily búszke fenhéjazással terjeszkedjék és bármily hangosan hirdesse diadalát a dekatolizáció, „a kath öntudatnak s hitéletnek is lesz még tavasza hazánkban.”³⁾ Jön még idő, midőn ifjainkat tiszta kath. szellemben nevelik, s ezt az időt a kath. egyetem hozza majd magával. „A jog a miénk, ettől semmiféle ármány meg nem foszthat.”⁴⁾

Ebben a tudatban s legnagyobb kegyelettel kell adózunk Fogarassy emlékének, hogy korozakos alapítványal kath. hitéletünk közös reményének alapját megvetette s fáradsalmunk életében kedvező fordulatot teremtett. Ilyen jubileumi ajándékot ritkán élveztünk hazánk történetében, ilyen adakozással kevés ember szerzett lelki egyensúlyt és örömet agg napjaira. Fogarassy megtette ezt s jötétének tudata megédesítette életének hátralevő éveit. Aranymiséje után még 9 évig boldogítja egyházmegyéjét jótékonyága áldozataival, s mikor az Ur elérkezettnek látja az időt, Isten akaratában megnyugodva, tiszta lelkiismerettel búszkik el földi pályájától, mert érzi, hogy mindig megtette, a mit megtetteit.

1882. március 23-án száll nemes lelke az Ur itélőszéké elé, hogy méltó jutalmát elvegye. Halálának hiro csapásként süjt mindenkit, ki csak nevével valaha találkozott. A fájdalom el- és rangkülömbőség nélkül osztozik mindenki: érzik, hogy „a magyar kath. egyház egyik legerősebb oszlopa dőlt ki, a magyar kath. irodalom ragyogó csillaga hullott le s a végzetes romlásal fenyegetett magyarországi közélet fentartó és alkotó szellemének egyik legtevékenyebbike kötözött át az örökkévalóságba.”⁵⁾

Elmondhatjuk róla, mivel kevesen dicsekedhetnek, de a mit szerénysége mellett ő maga is nyíltan hangoztatott,⁶⁾ hogy oly szép időn át nem magán kényelemben, hanem a közlgyek fárastó munkái között, az ifjúság nevelésében, az ige hirdetésében, a felső tudományok művelésében, a hon és királyi tőn, főleg bosszas papi pályáján a római ker. kath. anyaszentegyház hü szolgálatában, s mindezek által Isten dicsőségében buzgalkodott. Sokszor csak heves kútdelmek árán tudott célt érni, de sohasem csüggedett, meg nem tört, hanem Abban bizott, ki erőssé teszi az erőtlent, s még öregsége végnapjaira is adott annyi testi és lelki tehetséget, melylyel emberi, keresztényi és papi hivatásának eleget tehetett.

Ime Fogarassy élete és működése szerény vonásokban. Megismerkedtünk egyéniségének természetes kifejlődésével, s most előttünk áll Fogarassy az ember, író, tanférius és az apostol.

Melyik nagyobb?

Mi szebb életében: a lelkiismeretesen betöltött hivatás, a helyes uton haladó tehetség, a nevelésnek, ifjúságnak pártalan szeretete, vagy a főpapi hitbuzgóság?

Nem fáradunk a kérdés viszonylagos megítélésével, de megállapodunk az igazságnál, hogy e tulajdonok Fogarassyban a legszebb fejlődést érték el. A nevéhez fűződő érdemek elavulhatatlanok, mert szilárd meggyőződésből és érdektelen buzgóságból fakadtak.

Emlékét őzi a köteles kegyelet, jóságát a hála, s nagyságát hirdetik fényes alkotásai.

1) Dr. Breznay Béla, Religio. 1881. II. 146. l.

2) U. o.

3) Religio. 1881. I. 193. l.

4) Jubileumi körlevelében. 1873.

1) Religio. 1873. II. 317. l.

2) Az alapító oklevélből.

Ezek a fényes alkotások az ő dicsősége, s a mi büszkeségünk. Hozzuk meg tehát a kegyelet adóját emlékének, pártoljuk a kath. sajtó legnagyobb örét, s egyengessük utját a kath. egyetem gyors megvalósulásának. Aldozunk erőnket magyar katolicizmusunk újja ébredésére: ez lesz a legne-mebb áldozat, mit Fogarassy szellemének hozhatunk.

Végzavunk a legzebb gondolat, melynek Fogarassy egész életét szentelte:

Pártoljuk a magyar katolikus társadalmat!

Slepkovszky János.

T Á R C A

Utj emlékeimből.

Irta: *Prokupek Sámuel.*

(Folytatás.)

X. Mainz.

Szállodánk közel fektűt a Rajnához és a városi sétá-
terhez. A kellemes rajnai utban eltöltött nap lenyugvóra szállt
s mi is lenyugodtunk, remélvén, hogy kipihenhetjük magunk-
kat. Azonban alig hogy lenyugodtunk, nem messze szállo-
dánktól megszólaltak a katonazenekar harsonái és majdnem
éjjelig hangottak. Bármennyire szeretem a zenét, ez a concert
nem volt nyemre. A katonazenekar alighogy bevégzé
szereplését, egy annál hatalmasabb disharmonia kezdődött,
egy hatalmas vihar zenéjében, mely ezernyi változatos sívíté
hangokban kezdődött, földet eget reszkettető dörgésekben
végződött. A világitást a concerthez minden pillanatban a
villám szolgáltatta és így sokáig alvásról szó sem lehetett.
De végre belefartadt a vihar is a tombolásba s mi is a
vihar zenéjének hallgatásába s mindketten elszunyadtunk.

Midőn másnap a vihar mosta utcákon végigbaladtunk,
láttuk üdvös hatását is a viharnak, megmosván az ódon
város szép utcáit. Mert Mainz Magontiacum régi város. Már
a rómaiak is laktak benne, itt székelt Germania superior
legatusa. A keresztény vallás hamar elterjedt falai között,
s. Bonifác alapítja püspökségét, az első Németországban.
Falai között az ur az érsek volt 1792-ig, midőn a franciák
megfosztották az érseket birtokától; jelenleg a hesseni nagy-
hercegséghez tartozik.

A Rajna balpartján fekszik, szemben a várossal a Majna
ömlik be a Rajnába. Igen erős erődítmény, mindentűtt cita-
dellak, erődítmények, tatóngó ágyuk a város körül. Sok ka-
szárnya, sok katoná. A Rajnát ugyancsak jól védik a németek
a szomszédok ellen.

Mi mindenesetre első sorban a dómot kerestük fel. A
Guttenberg piacon a nyomdászat atyjának Guttenbergnek, ki
itt született, Thorvaldsen által készített állószobrát tekintettük
meg. Szik kis tér köríti a híres dómot, melynek ódon falai
elárluják, hogy nagyon régi. Alig akadunk a bejáratra, mert
ez a templom oldalán, nem elején van. A dómot 978-ban
kezdték építeni, a XII. században megújították és újabban
1858—79-ig restaurálták. Németországban ez a legrégebb bolt-
íves románstílyű bazilika. Három hajója van a XIV. század-
ból eredő góth kápolnákkal. Karzata kettő van és két ha-
lalmas középtorny, toronyának száma har, a legnagyobb 83
méter.

A templom belseje a restauráció dacára magán hordja
az ősrégiség jellegét. Az oldalhajók egy kissé alacsonyakk
látszanak. A platódot mindentűtt újabb keletű szép festmé-
nyek ékesítik. A 14 oltár az azok közei, a falak, minden oldal,

szeglet tele van szép siremlékekkel, többnyire mainzi érsekék,
kanonokok siremlékeivel. Egyik különösen feltűnik, ábrázolja
a halottak feltámasztását az itélet trombitájának megszólalása
után. Nagy Károlynak harmadik neje, Festrada emléket is
megörökíti egy emléktáblán. A kereszthajóban szép Heinrich
v. Meissen trombadur siremléke Schwandthalertől. Ez újabb
keletű, a XIII. században elhalt dalnoknak régi siremléke is
meg van.

Ez ősrégi szentegyházban, mely már egy évezredet
átélt s mely annyi viharok volt tanuja, jól esett lelkünknek
elvégezni ájtatoságunkat. Körülvéve a multnak emlékei és
a mulandóságra emlékeztető siremlékektől, önkéntelenül sz.
vallásunk igazsága és örökkévalósága jutott eszembe. Emberi
batalom, dicsőség jelei e siremlékek, e templom pedig az
egyház jelképe, mely az igazság erőssége. Elpusztultak azok
a hatalmas erődítmények ott kűnn, melyek egy cézart képe-
sek megállítani utjában, de ezen ódon templom állni fog az
egyházal, míg a világ tart, ha az idő vas foga egy kissé
meg is rongálja, ha a viharok meg is tépdedik falait, phönix-
ként megújul koronkint, hogy örök időkre tartson.

Mainznak 14 kath. temploma van. Egyik-másikba be is
tértünk. Legszebb a sz. Ignac temploma közöttük, szép fres-
kók díszítik.

Profán építményei közül a legérdekesebb a volt érsekék
által épített vár, nem messze a Rajnától. Most muzeum és
könyvtár, meg mindenféle gyűjteményt rejt falai között. Igen
gazdag a római és az őse german gyűjtemény kivált a ke-
reszténység előtti időszakból.

Tíz óra után már utra készültünk, mert nagy ut állott
előttünk. Münchenig meg sem állunk. Az ódon Mainz szűk
utcái, ódon falaitól bucsut véve a vasúthoz menet az új Mainz
haladtunk keresztül, mely széles utcáival, szép palotáival nagy
városias jellegűt tűntet fel. A városancokat küljebb vitték és
így keletkezett az új városrész. Hatalmas indóházából kiin-
dulva folytonos várfalak közt balad a vonat, azután egy 1195
meter hosszú alagút következik ép a citadella alatt. A Raj-
nárt épült hatalmas vashidról fel látszik a város, kivált a Rajna-
part paloták, a citadella, a dóm, a régi római Brutus torony
és falak. Most már Hessen-Darmstadt alapján száguldott
prűszkölő vasparipánk. Falvak, mindentűtt művelt földek s
egy pár óra múlva Darmstadt fővárosnál pihentünk meg.

Hessen nagyhercegség fővárosa 60000 lakost számlál. Időnk
nem engedte meg, hogy kiszálljunk és így, csak távolról szem-
léltek a várost, mely teljesen modern szép város jellegűt mu-
mutatja. A dóm a protestánsoké, de kimagaslik a római pantheo-
n mintájára épült szép kath. templom, mely ószlopokon nyugvó tüveg-
kolójával valami megkapó és élénk benyomást okoz távol-
ról is. A város képtárában van Holbeimnak híres madonnája,
a larchi polgármester családjánál környezve.

A sik lapályt dombos vidék váltotta fel, mely némely-
kor valóságos festői képet tűntetett fel. Minden oldalon vi-
rágzó falvak, villák váltakoznak erdősegekkel, melyekből a
kellemes fényőillatot felénk hozza szárnyán a szél. Alsd Fran-
coniában, tehát Bajorországban vagyunk. Sokáig haladtunk,
míg Würzburgnál újiból nagyváros falai alá értünk. Itt sem
szállottunk ki, bár a híres egyetemi és püspöki város bony-
rára megérdemelte volna a falai között való tartózkodást.
Láttuk a Majnát, az azon ékeskedő szt. szobrokkal díszített
Luitpold hidat. A citadellát, a hajdani püspöki várat. Láttuk
az ősrégi dómot, mely keresztalakú pilléres bazilika román
izlésben. Láttuk a Neumünster templomot, melynek vörös ba-
rok homlokzata van s híres Mária kápolnája; az egyetemi
templomot, melynek tornya csilagvizsgáló. Egyetemét Egloff-
stein püspök 1402-ben alapította, sokáig egyik központja volt
s ma is az a katolikus tudományosságának, bár jelenleg sok
protestáns tanára van. Látszik, hogy egyetemi város, számos
nagy épülete bizonyára a klinikák és egyéb egyetemi gyűj-
temények.

Itt aztán Majnától is bucsut vettünk, a vidék lapályossá
vált, learatott gabonaföldek, falvak között haladtunk, míg egy

kisebrendű folyóhoz értünk Ingolstadt-nál. Ez a folyó a Duna volt, mely itt még kicsiny, de megpillantásakor öröme dobant szívünk. Hogyne, hisz már közelébb éreztük magunkat az édes magyar hazához, melyet több hete hogy elhagytunk.

Ingolstadt Bajorország legerősebb erődítménye. Híres volt egyeteméről, melyet 1472-ben Gazdag Lajos bajor választó alapított. Ez egyetemen tanítottak Dr. Eck Luthernek legyőzője, Reichlin Aventianus; volt-ido, midőn 4000-nél több hallgatója vala. Egyetemét Münchenbe áthelyezték s most a kis város iparáról, ágyúöntődjéről nevezetes.

Beesteledett. A gyorsvonat óriási sebességgel száguldott; a falvak, állomások a szürkületben határozatlan körvonalakban csak úgy maradoztak el jobbra, balra. Éhesek is voltuk, hisz reggeli 10 órától mit sem ehetünk. Nagysokára érkezünk meg München pályaudvarára, hol a villamos lámpák ezrei nappali világosságot árasztanak. Leszálltunk a „Hotel de Russie“-be, előre is örvendezvén a vacsorának. Aztán azt remélhetjük, hogy minél közelebb vagyunk a hazához, egy kissé jobb ételeket is találunk, mint eddig egész utazásunk alatt. Hiába, a mi zsiros ételekhez szokott gyomrunk nem tudta megszokni a vajban rántott húst, kivált ha a vaj kisséavas volt. Sehoh azonban oly drágán nem fizették meg a vacsorát, mint itt azt a sovány rostélyost; a melletti a pinczér franciául motyogott és meg is esett. Itt az étkezésben ballottunk annyi nap után magyar beszédet. Jól is esett füleinknek nagyon. De miután a mai napon gyorsvonaton egyfolytában 11 órát utaztunk, ki is merültünk s nemsokára elaludtunk.

(Folyt. köv.)

A pápai rendielekről.

Erről a dolgról, különösen a pápai rendek rangfokozásáról, európaszerte zavaros vélemények keringenek. Itt még a híres német gründlichkeit sem állta meg a sarat. Még ez is tévováz. A következő tájékoztató sorok tehát, azt hiszem, nem lesznek feleslegesek, annál is inkább, mert érdekesek.

Eltekintve a pápai megtisztelés érdemeleiből, az apostoli szentszék tulajdonképpen csak ötféle valóságos rendjelt ismer és adományoz: a Krisztus-rendet, a Pius-rendet, a Sylvester-rendet, a Gergely-rendet, a jeruzsálemi szent-Sir-rendet.

A legnagyobb pápai rendet a Krisztus-rendet, tulajdonképpen Dénes portugál-király alapította 1318-ban. A következő évben XXII. János pápa oly feltétel alatt erősítette meg azt, hogy az apostoli szentszéknek is legyen joga a rend osztogatására. A rendjel hosszukás vörös émail-kereszt, a keresztlapok közepén fehér émail-kereszttel, melyet veres szalagon nyakra akasztva kell viselni.

Rangra nézve második a Pius-rend, melyet 1550-ben IV. Pius alapított s melynek 1847-ben IX. Pius új alapszabályokat adott s rendjelt megfelelően alakította át. Míg a Krisztus-rend csak egyetlenegy osztályt ismer, a Pius-rendnek 4 osztálya van, u. m. nagykereszt, I. és II. osztályu közép-(Komthur)-kereszt és a lovagkereszt. Ezzel személyes, a három előző osztály keresztjével örökléses római nemesség jár. Diszjele: lángszerűen sugárzó nyolcágú sötétkék kereszt, melynek melső közép émail-pajzsán IX. Pius neve és körülötte Virtuét és merito jellege látható. A hátsó oldalon az újjáalakítás évszáma, 1847 olvasható. A rendszalag sötétkék, kettős vörös szél-sávval.

Rang szerint következik a sz. Sylvester-rend. Alapítása N. Konstantinra vihető vissza. Megerősítette I. Sylvester pápa. 1834-ben XVI. Gergely pápa, a ki a rend alapszabályait módosította, kimondta, hogy ennek a rendnek két osztálya legyen komthur-kereszttel, illetve lovag-kereszttel. A kereszt e rendnél fehér, nyolc-ágú, arany befoglalással. Az arany sarkantyú a kereszt alsó részéről függ le. Az aranyzavval kerített közép paizson Sylvester I. P. M., a hátsó oldalon Gregorius XVI. olvasható. E rendjelt fekete szélű veres szalagon viselik,

melyhez különös elismerés jeléül, vállon hordandó lánc adományozható. Ebből a rendből csak 300 lovag, és 100 komthur-kereszt osztható ki.

A szent-Gergely-rend nevét XVI. Gergely pápától kapta, a ki 1831-ben alapította. Katonai és polgári érdemek jutalmazására szolgál. Mind a két osztály 4 rangfokozatra oszlik, melyek, úgy mint a Pius-rendnél, ekkép következnek: nagykereszt, I. és II. komthur-kereszt, végül lovag-kereszt. Katonák a keresztet arany trophaeán, polgári személyek zölden emailrozott babérkoszorún függve viselik. A kereszt piros sarkokkal a két alapu szívpaizson sz. Gergely képét mutatja neve aláírásával, a hátsó oldalon Pro Deo et principe jelmonddal. A rendszalag piros sárga sávokkal.

Külön álló helyet foglal el a jeruzsálemi Szent-Sir-rend. Alapítása a kereszties háborúk idejére esik, a midőn kiváló kitüntetés számba ment az, ha valakit a szent sir mellett lovagá avattak fel. A rend szabályait, mintán lassankint felledebe jutottak, IX. Pius 1847-ben revidálta, a ki egyttal felruházta a lat. sz. jeruzsálemi patriarkát, hogy mint a pápa helyettese, önállóan osztogathassa a rend jelvényeit, melyek a következők: nagykereszt, komthur-kereszt caillagall, egyszerű komthur-kereszt, lovag-kereszt. A kereszt maga az ismeretes jeruzsálemi ötös kereszt, mely aranykoronáról függ le.

Együtt a magyar közönséggel a pápai rendielekről.

R. V.

TANITÁSÜGY.

Az udvarhelyi róm. kath. esperes kerületi tanítói egylet sóvidéki főökköre

a f. évi február hó 18-án Szt. Léleken tartotta téli gyűlését, a melyet — a Pápa Ó Szentségének, pápaságának 25 éves jubileuma alkalmával — ünnepélyessé avatott úgy az elnök, mint a tagok lelkesedése, hódolatteljes tisztelete és lángoló szeretete a szent Atya iránt. A lélekemelő gyűlés lefolyása a következő volt:

Délélt 9 órakor a Szt. Lélek Isten segítségül hívása után sz. misét hallgatott a testület, melyet főtisztelőndó Süller István elnök, szt.-tamási plebános mondott. Majd a helybeli róm. kath. iskola tantermébe összegyűlvén, a gyakorlati tanítások után, melyeket László György helybeli és Péterffy Béla malomfalvi k. tanítók tartottak, Süller István elnök tartotta megnyitó beszédjét, mely szóról-szóra a következők:

Tisztelt gyűlés! Midőn a szeretet egész melegével üdvözlöm a mezejent tagokat, engedjék meg, hogy becses figyelemmel egy rendkívüli eseményre hívjam fel, mely minket is mint kath. tantestületet közelről érdekel. Megvallom, ha egy kissé előbb leszek tájékozva mai összejövetelünkről, mint diszgyűlést olajítottam volna megtartani azon mindnyájunkra nézve örömdetes esemény alkalmából, hogy a ker. kath. egyház feje, a mi szentséges Atyánk, Jézus Krisztus földi helytartója éppen most illi pápaságának 25 éves évtördulóját.

Az öröm, lelkesedés és hála érzete járja át a jó gyermekek szívét, midőn a szerető Atya az éleikor oly magas fokán annyi bölcsesség, odaadó szeretet, önfeláldozás és a nagy társadalom minden rétegeit mélyen érintő nehéz kérdésekben akkora bölcsesség s nemes hévvel vezeti lelki gyermekeit az élet hullámozó tengerén a boldogság kikötője felé.

Nem a véletlen, hanem szent hittünk tanítása szerint az örök Isten akaratá volt, hogy az olyan gyöngye, könnyen hajlítható, sokszor önkénytelen a veszélybe rohanó emberiségnek legyen egy biztos kalauza, útmutatója, ki a sötétségben világosságot terjeszten, a veszélyek tömekegéből kivesszen, a letiport tekintélyt helyre állítsa, szóval: ki az emberiséget nagy tévedésére figyelmeztesse, és az ebből származó veszélyes sebeket meggyógyítsa.

T. gyűlés! miként a művész mely gondolatokba merülve szemléli azt a darab márványt, melyből egy remekművet akar alkotni: úgy tekintett az Üdvözítő Simonra, kiből Pétert, a közsálat, a pápát, a pápaság egész sorozatát látja, s ép azért örök nevet ad neki: Péter, vagyis rendíthetetlen, ingathatatlan, mi az emberrel el nem mulik, hanem tenمرار örökre. Lám t. gyűlés, midőn a királynak átadják a város kulcsait, azzal elismerik az ő legfőbb hatalmát: akként a világ Megváltója a hatalom jelvényeit, mely az övé: a menny kulcsait átadja egyedül, kizárólag Péternek, az oldó- és kötőhatalmát: s megígéri, hogy vele lesz a világ végéig, mely által megalapítja országát, az emberi nem boldogításának fényes birodalmát. Azért mondja már a florenci egyetemes gyűlés: „Határozzuk, hogy az apostoli szentszék, a római pápa a lelki előjáróság hivatalát viseli az egész világra, és hogy ő székörökösse szent Péter apostolnak, valódi helytartója Krisztusnak, feje az egész anyaszentegyháznak, atyja és tanítója minden keresztényeknek és hogy a mi Urunk, Jézus Krisztustól szent Péter apostol személyében neki adatott át a feljhalom az egyetemes anyaszentegyházat legelöl, kormányozni, vezérelni aszerint, mint ez az egyetemes egyház határozataiban és a kánoni szent törvényekben rendeltetik.“

És ha Urain az elfogulatlan történelmet nézzük, úgy találjuk, hogy anyai századokon keresztül, az emberi szenvedélyek dülő viharában, a forradalmak rémes zajában, világmozgató nagy kérdésekben ezen hatalom tudatában, a pápaság volt a világitó torony, rendíthetetlen vezér, biztos kalauz, mely mindig felemelte intő, dorgáló, buzdító szavát az emberiség java, boldogítása érdekében. Hazánk történelme is tanuskodik, hogy mennyire szívén viselte e nemzet jólétét, szabadságát, függetlenségét, midőn tekintélyével, áldozataival sietett segítségére a megpróbáltatás nehéz napjaiban.

Nepek, nemzetek, hatalmas uralkodók elismerték a pápai hatalom nagyságát s nem egyszer siettek védőszárnyai alá. A kik pedig a nyers erőben bíakodtak s a hatalom fényétől elvakítva ellene szegődtek, csak romlás volt osztályrészük. Nem említve a hatalmas Miklós cárt, a ki egy elaggott, alázatos aggastyán XVI. Gergely pápától megalázza, levele, sápadtan kellett, hogy távozzék a vatikánból a lenyelvek üldözése miatt, csak Napoleont említem, ki midőn VII. Piusz az örök város elhagyására ösztönölte, a pápa nyugodt méltósággal csak és szóval válaszolt: „komédiás“. Mire a császár dühölt reszkette kiáta: „Mit, én komédiás? Nézd, — mondá, egy az asztalom álló mozaik műremeket felragadva, mely a szent Péter templomát ábrázolta, s azt a pápa előtt földhöz vágta, úgy hogy az ezer darabra törött — nézd így fogom szétzúzni országodat, egyházadat, hatalmadat“. A pápa ismét csak egy szóval válaszolt: „Tragediás“ s azzal elhagyta a császári ternet; de megérte nem a saját, hanem a büszke császár megaláztatását, számtüzését, halálát.

És ha most Urain! tekintetünket a jelenleg uralkodó Szentséges Atyánk — a világosság pápájára fordítjuk, azt látjuk, hogy úgy a tudományok terén, mint az országokat mozgató ügyi szociális kérdésekben mindig felemeli döntő szavát, melyet maguk az illetékes államférfiak is megszívlelnek s számításra kívül nem hagynak, mert ott van az igazság, mely a háborgó Európát sngaravál bevilágítja, ott van azon titkos erő, mely a lekekben felkelti azon erőnyeket, melyek egyedül maradandók, egyedül képesek a nemzeteket megmenteni, ott azon tekintély, mely tisztelettel parancsol, s a megérett tekintélyt az őt megillető fokra emeli, midőn engedelmességet, alázatosságot, az érdem elismerését hangoztatja.

És most Urain, midőn látjuk, hogy ugyszólva valami titkos varázserő készíti a hatalmas uralkodókat, államférfiakat, nemzeteket, testületeket, egyes-eket, hogy önként meghajtsák a tisztelet, elismerés, ragaszkodás lobogóját az őz aggastyán előtt, legyen e pár pillanat fiú hódolatunk, engedelmezzünk, történetlen legaszkodásunk és lángoló szeretetünk kifejezésének szentelve, a tanítók tanítója, a mi legfőbb pásztorunk

Atyánk iránt, ki a nagy átalakulások korszakában biztos kezekkel vezeti a bős hullámok fölött az emberiség törekény sájkáját. Igen t. Urain! mert a pápaság az örök Istentől rendelt és szeretett csodás egy hatalom, melyről bátran mond-hajjuk, hogy lesz e sivár földön mindig egy hang, melyet sem tévely, sem szenvedély el nem fojthat soba, egy hang, mely vigasztalni fogja a meggyőrtötteket, bátorítani az áldozatokat, dorgálni a bakókat, siratni az elesetteket, magasan lobogtatni a tudomány, a józan haladás fátylját. Ezek után mindnyájunk szívéből feltörő eme buzgó fohász kíséretében nyitom meg mai gyűlésünket: *Tartsd meg Isten Szt. Atyánkat!*“

A testület percekig tartó éljenzéssel és tapssal adott kifejezést hódolatteljes érzelmeinek és ezen elnöki megnyitó beszéd hatására alatt a gyűlés lefolyása mindvégig a szent Atya ünneplésének lett szentelve. A megnyitó után a testület Gál Sándor karnagy vezetése alatt „Hymnus a pápa királyról“ című négyes szólamú éneket adott elő, majd Gál Imre szentkirályi k. tanító szavalta el nagy hatásal ezen alkalomra irt saját szerzeményű „XIII. Leó 25 éves pápai jubileumára“ című költeményét, mire ismét ének következett „Ho! Szent Péter sirba téve“ című himnusz előadásával. Ezután Tállyan Imre fanealsi tanító szavalta el a „Dalt Rómának“ című költeményét, utánna pedig Bálint József oroszhegyi tanító a „Vatikán“ című költeményt adta elő; mindkét előadó gyönyörű szavata nagyban emelte az ünnepegy fényét; befejezésül a testület „XIII. Leó pápa jubileumára“ című négyes szólamú éneket adott elő. Mindezek lefolyása után elnökkel szóvalva meghatott hangon örömteljes érzelmeinek ad kifejezést, hogy a testület teljezen hivatásához méltóan ille meg ezen ünnepegyt, bálas köszönetét fejezi ki ezért úgy az egyes előadóknak, mint az egész testületnek; a gyűlés pedig zajos éljenzéssel tünnetet szeretett elnöke mellett, mint ki ezen ügyszólva rögtönzött ünnepegynek kezdeményezője és szervezője és egyben Bajna Ferenc farkaslaki plebánus indítványára egyhangulag elhatározza, hogy a mai elnöki megnyitó szóról-szóra a jegyzőkönyvbe beiktattassék.

Öt perc szünet után következett volna Bálint Zoltán etédi k. tanítónak paedagógiai tárgyu felolvasása; a testület azonban, hogy a gyűlés ünnepegyes volta annál inkább kidomborodjék, ezen felolvasásnak a jövő gyűlésre való halasztását határozta el, s ugyanezen tekintetből a szokásos bíráltatás is elállott. Következett a jegyzőválasztás, melynek folyamán Gyurosvicz Károly ilkei tanító újra 3 évre egyhangulag megválasztatott.

Ezután elnök megemlékezik arról, hogy a kerületi papság a mult hó folyamán ünnepegyt meg a helybeli esperes plebánus, mts. Péterffy József irt papságának 40 éves jubileumát; meg van győződve arról, hogy a testület érzelmeivel találkozik akkor, a midőn a gyűlésnek alkalmat ad arra, hogy ezen kiváló egyházi férfi, ki a tanítóáguak mindenkoron lelkes támogatója és barátja volt — jeles érdemeiről megemlékezzék. Az volt a szándéka, hogy a gyűlést testületleg vezesse tiszteletre az esperes urhoz, sajnos azonban, hogy ő méltósága ágyban fekvő beteg s így a testület nem fogadhatja; indítványozza, hogy a testület meleg érzelmei az esperes irt — valamint ő méltóságának kitűnő érdemei a jegyzőkönyvben megörökíttessenek. A testület ezen előterjesztést zajos helyesléssel magáéva teszi, az esperes-plebánus urak a Mindenhatótól még számos éven át jó egészséget és erőt kíván, és tiszteletteljes érzelmeinek ő méltósága előtti kifejezésére az elnök vezetése alatt Krezsy Lajos és Gyurosvicz Károly tagokból álló bizottságot küld ki. A gyűlés lefolyása után ezen bizottság küldetésének eleget téve, az esperes-plebánus irt meghatott hangon mondott köszönetet, kérte a tanítókat, hogy őt továbbra is jóindulatokban tartsák meg.

Barabás József bogárfalvi és Tállyan Imre fanealsi közegyi tanítók bejelentik a fiökkörbe való belépésüket, elnök pedig bemutatja és szívélyesen üdvözli Fuchs Gusztáv atybai plebánost, mint körünknek új tagját; a gyűlés a bejelenté-

seket és a bemutatást rokonszenvesen fogadja. A jövő gyűlés helyének és idejének megállapítása után elnök ismételten megemlékezve mai gyűlésünk kiemelkedő momentumáról, a gyűlést lelkes szavakkal berokeszti.

Gyurcsonecz Károly,
főkköri jegyző.

KÜLÖNFÉLEK.

— **A pápa a nemzetekhez.** Alább közöljük pontos fordításban azt a választ, melyet XIII. Leó pápa ö Szent-sége jubileuma alkalmából adott az egybegyűlt püspököknek és nemzeti kiktöltötteknek, kik őt megválasztása évfordulóján üdvözölték:

Tisztelendő testvérek, szeretett fiaink!

Az apostoli munka hosszú gyakorlása, melynek történelme Szent Péter óta csak egy példát nyújt Nekünk s a mely érdemünk nélkül adatott Nekünk, ismerjétek el, hogy az isteni jósnak emlékezetre méltó és egészen különös jótéteménye.

Mert elvégre is tekintve a természet járását és rendes utjait, ki remélhetne volna az agkor véghatárára, hogy ez a nap Reánk felvirrad?

Az örök Ur és mindenek szabályozója, Isten megmutatta gondviselését eme tisztán személyes esemény szerencsés következményeiben; mert ez alkalommal a kegyelet még bensőbbben lobbant lángra a világ minden pontján.

Valóban, eme nagy sokaság figyelme és hódolata nem egészen Felénk fordul; hanem a magas méltóság felé is, melylyel fel vagyunk ruházva. Tanubizonyosság, hogy itt jelen vagytok; ha ily nagy számban gyülekeztek egybe e teremben, nemde a Szent Péter iránti hódolat vonzott benneteket ide?

Jelenlétetek, a népek egyetemes ragaszkodásának csattanós tanubizonyossága, e hármás korona másról szólnak-e ezek, mint a római főpapi szék erejéről és felségességéről? És lehetne-e más jelentését találni az e nap emlékére vert éremnek s a világ minden tájáról egybegyűlt adományoknak, mint a lateráni templom helyreállítását?

Ez üdvözlések, főképp mert a Mindenek Ura, Isten tiszteletére irányulnak, jóleső vigaszul szolgálhatnak Nekünk gondjaink és keserőségeink közepette.

Szeretettel szoritunk mindnyájatokat szívünkre, mindnyájatokat, kik itt vagytok és kiváltképpen titeket, szeretett fiaink, kik e fényes ünnepélyeket kezdetétek és vezettétek, buzdogástokat és szorgos gondosságokat, melyek kitörölhetlenül megmaradnak hálálal teljes emlékezetünkben.

És most ime legfőbb tanításunk; vegyétek és vessétek elmétekbe: ne keressétek az üdvösséget, ha csak nem az Egyházban és keressétek emez üdvösség igazi eszközét, lerombolhatlan eszközét a római apostoli széknél! Mert Isten így rendelte!

* * *

A pápa uralkodásának 25 éves jubileumát március 3-án,

a koronázás évfordulóján fogják megünnepelni Rómában. Az ünnepekre roppant előkészületek történnek. Oreglia bíboros, a szent kollégium doyenje, a világ minden részébe meghívókat küldött azért a bibornokok számára, hogy azok személyesen adják át a pápának bódolatukat és jókívánásait. A bibornokok közül azonban csak mintegy ötvenet várnak Rómába az ünnepekre, mert a többi magas életkora, az utazás fáradalma, vagy a betegeskedés visszatartja a Rómába való zarándoklástól. Március harmadikán korán reggel a pápa udvarának méltóságai élén és a főpappal a Szent Péter-templomába megy át misét pontifikálni. Az istentiszteleten azonban csak a meghívottak vehetnek részt és e czéliből 60000 meghívót bocsátottak ki.

A pápa teljes egyházi arányában vonal a Szent-Péter templomba; fejen azt az arany tiarát fogja viselni, amelyet a főpapságtól kapott jubileumi ajándékul. A felvonulás különben is nagyon fényes lesz. A pápa svájci gárdája 1870 óta most fogja először újra felölteni páncélos sisakos díszruháját. A pápa miséje után a „Te Deumot“ fogja énekelni. Este Rómának mind a 350 templomát kifogják világítani, a 93 évesnél idősebb öreg emberek és asszonyok számára pedig fényes lakomát rendeznek a Belvedereben.

— **A hamvazo-zerdai hamuszentelést** s az ezt követő hamvazást püspök urunk végezte, a szentmisét pedig Fábián Sándor pápai prelat és nagyprépost ur mondotta. A szentmise végeztével püspök urunk a szöszkekről szólott híveivel, lelkőkre köve a nagyobbító időszaknak önmegtartóadalással és bünbánattal való méltó eltöltését.

— **A gymn. ifjuvági lelki gyakorlatok** most folynak a kolozsvári főgymnasiumunkban. Vezetője P. Bíró F. Jézus társasági atya. Mint egy hozzánk küldött értesítésből látjuk, a kézdívasárbhely-kantai főgymnasium azokat március 4—8-ig fogja tartani s a vezetője P. Midlinsky J. szüneten Jézus-társasági atya lesz. A jó Isten áldásának harmatja tegeye ifjaink szívét fogékonyvá a szent igék befogadására!

— **A petrozsényi hangverseny**, melynek műsorát lapunk múlt számában közöltük, szellemileg és anyagilag egyaránt fényesen sikerült, Zlamál A. felolvasása az antik világból volt véve, A Resch testvérek — Resch L. György székesegyházi karnagyunk és Resch Lőrinc szárszebesi r. kath. kántortanító — zongora-, tárogató- és énekarbjaikkal előadása fenomenális hatást keltett. A tiszta jövedelem több mint 1000 (ezer) korona volt, Magától értődik és ezt kiváltképpen hangsúlyozzuk, hogy ott, hol a plebánost oly tisztelet és szeretet övedzi, mint Petrozsényban *Toldalagi Samu grófot*, az ilyen fényes siker oroszlandéba a plebánost illeti. Alkalmunk volt meggyőződést szeroznünk arról, hogy szegény és gazdag egyszerű bányamunkás és nagyszájas ur egyenlő lelkesedéssel és áldozatkészséggel siettek filléreikkel vagy nagyobb adományokkal a szent cél megvalósítására. A hívek szíve csakhamar megnyílik, feltárul s bőségesen ontja ki — tehetőség szerint — adományait, ha a lelkipásztor bírja a szívek kulcsát. Petrozsényban ez így van. S ezért a nagy és szép eredmény. Végül még megjegyzük, hogy ugyancsak a petrozsényi plebániahoz tartozó *Vulkán* és *Amnosza* községekben emelendő új kath. templomok javára is rendeztek megelőzőleg — f. hó 7-én és 14-én hangversenyeket, melyek elseje 464, második meg 210 koronát hozott a szent célra.

— **Az alsófehérmegyei r. k. tanítóegyesületi tagjai** számára pályázatot hirdet a következő tétélek kidolgozására: 1) Hogyan lehet a gyermekekben a tanulásra kedvet ébreszteni és azt fejleszteni? 2) Miképp neveljünk az iskolában, hogy nevelésünknek eredménye legyen a nép erkölcsiére is? A jutalom püspök urunknak 30 K. és Imets F. Jákó apát és főesper urnak 10 K. adományából 20—20 kor. A pályaműveket félvekre tisztán és olvashatóan kell írni és az egyesület elnökségéhez kell beadni. A beadás batárideje május 1.

— **A zalathnai oltáregyesület** f. hó 8-án tartotta rendes évi közgyűlést, midőn a bizottság egy évi működéséről a tagoknak beszámolt. Hogy a szentségi Ur Jézus di-

csőségére mennyit munkálkodtak, arról mindenki meggyőződhetett, ki az Ur Jézust éven át híven látogatta, de bizonyítja még azon körülmény is, hogy a múlt évben, dacára egyesültünk igen szerény anyagi viszonyainak, templomi szerek beszerzésére, oltárok díszítésére 434 kor. 59 fillért fordított. A gyűlés általános felkészítéssel határozta el egy lourdesi oltár felállítását a régi, egyszerű Mária oltár helyett, melyben a szent sir is befoglalva lenne. Enged ezáltal azon régen táplált ohajának, hogy a boldogságos Szűzanya tiszteletét terjessze és előmozdítsa. Ez nagy és nehéz határozat, tekintettel arra, hogy az egyesületnek összes vagyona 86 K. 44 fl. a tagok száma pedig a közgyűlés alkalmával belépett 12 új taggal együtt 107. De Istenben vetett bizalommal kezd meg ez iránybani működését azzal, hogy első sorban a templomban egy perselyt állít azon felirattal: „Adakozzunk a felállítandó lourdi oltárra!”

— **Megtérés.** Kath. vallásunk iránti ragaszkodásnak szép jelét vettük Magyar-Igenből: Alig egy pár hét leforgása alatt két retormátus vallást követő jött át egyedül hívőzítő Anyaszentegyházunk kebelébe. Az egyik megtért Schulleri Gyuláné született Simon Anna 43 éves ref. vallású nő f. év február 2-án, — a másik Jasab Gabor 35 éves szintén ref. vallású fő erdőőr pedig február 23-án tette le az ünnepléses hitvallást főt. Sántha János helybeli plebánus ur kezébe. Mint örvendés jelenségét jelezhetjük, hogy a nagyböjti szent időszak folyamán még többen akarják magukat anyaszentegyházunk kebelébe felvettetni: ezen körülmény tekintettel az illetőknek tisztán meggyőződésből eredő lépésére, bizonyval buzgó, vallásos hiteletre s az illető egyházférfiak szeretetteljes bánomódjára val.

— **Iskola szentelés „Barátos” telepen.** A csik-somlyói Szent-Péter egyházközség tulajdonát képező „Barátos” tatelep bérli urai a Kissing és Mühlmann róm. kath. cég. nevezett telepen nagy áldozattal egy róm. kath. elemi népiskolát létesített s a tanító, illetve nőtanító fizetését is sajátjából fedezni kötelezte magát. Ezen önmagát dicserő nemese tett az erdélyi Püspök ur magas elismerésével találkozott, egyben pedig kérésüknek engedve egy kitünő oklevéllel bíró tanítónót nevezett ki Mayer Irén kisasszony személyében. Nevezett kisasszony folyó évi febr. 8-án foglalta el a népéletesen állását s ugyanekkor szentelte föl a kegyelmes Főpásztor magas megbízásából az iskolát főt. Murányi Kálmán felsikói főesperes ur egy emelkedett hangú beszéd kíséretében, melyben a vallásos és hazafias nevelés és tanítás szükségességét, a töle megszokott ékesszólás erejével fejtegette. Ugyancsak a telepen szl. misét végzett s a gyári tisztviselők és munkások közül, a derék katolikusok és előzékeny gazgató buzdítására is mintegy ötvennek szolgáltatta ki két papfarsává a bünbánat szentségét. Legyen ezen iskola emevadonban a szelidség elveinek terjesztője, az érdemes urak bőkezűségének hirdetője.

— **Halálozások.** Igaz részvételt vettük és tesszük közzé a következő gyászjelentéseket: „A maros-vásárhelyi zárda s a Szent Ferenc-rend erdélyi tartománya szomorú szívvel tudatják, hogy kedves jó testvérük Tisztelendő Lénárt A. Fabián rendi testvér élete 19-ik, egyszerű fogadalmának 1-ső évében, a haldoklók szentségeinek áhítatos fölvétele után, testvérei körében, f. hó 21-én d. e. 11 órakor, hosszas, de békés türelemmel viselt szenvedés után az Urbau csendesen elhunyt. Hüli tetemei f. hó 23-án, d. e. 10 órakor, a gyászszertartások és az engesztelő szent mise áldozat bemutatása után fogtak a zárda sirboltjába örök nyugalomra letétni. Jó testvér, Isten veled! Emléked élni fog tagyarsaid szívében. Kiknek szeretetét kiérdemelted. Imádkozzál érteintik is az Eghen! Az örök világozás fényekedjék neki! Maros-vásárhely 1903. február 21.”

„Alólirottak a szív legnagyobb fájdalommal, de a mennyei Atyának akarataiban való hívő megnyugvással jelentik, hogy a felejtethető gyermek, forrón szerető testvér, unoka és rokon *Keresztes Emilia* a helybeli irg. nővérek intézetében II. polg. isk. növendék, életének 14 és fél éves korában, 4 heti súlyos betegségében is folyton az égieket tartva szem előtt, a szentségek példás magához vétele után halhatatlan lelkét Teremtőjének folyó hó 26-án éjél 3 órakor visszaadta. Földi részét folyó hó 28-án délelőtt 9 órakor helyezzük az irgalmas nővérek kórházából a köztemetőbe. Lelkéért pedig az engesztelő szent mise áldozatot temetés után mutatjuk be az egek Urának. Hervadása liliomhullás volt, ártatlanság képe s bánaté. Gyulafehérvár, 1903. febr. 26. Keresztes József atyja. Keresztes Józsefné, szül. Kuscsinsky Mari anyja. Keresztes Jenő, Keresztes Giza, Keresztes Lajos, testvérei. Özv. Kuscsinsky Jánosné. Özv. Keresztes Györgyné nagymamák. Kuscsinsky János nagybátyja, neje s gyermekei. Özv. Vass Györgyné szül. Kuscsinsky Emilia nagynénje.”

— **Nyilvános köszönet.** Beszterce-Nászdómege-lajostalvi magyar templom belső felszerelésére következő nemesszívű emberbarátok adakoztak: Hoffmann Antal úttán temesvári szeminarium 11 K. 50 fl. Volksblatt c. újság Bécs 2 kor. Hegedűs József Bpest 1 kor. 20 fl. Sztarinszky Pál úttán nyitrai szeminarium 4 kor. 20 fl. Törley József Bpest 20 kor. Braun István úttán pécsi szeminarium 7 kor. 73 fl. Özv. Hanzély Ferencné Bpest 5 kor. Bielek Ede úttán kolozsvári Kalazantium 5 kor. Győri szeminarium 6 kor. Gerőfi Miklós temesvári nagyobb szeminarium 3 kor. 90 fl. Faragó Antalné Duna-Adony 1 kor. Irgalmas nének Szatmár 10 kor. Rimamurányi vasml. társaság 10 kor. Gróf Kornis Antalné Nieder-Walls 20 kor. Molnary Emerica főnökné Miskolc 4 kor. Japicsek Emil pápai kamarás 5 kor. Köller Rezső pl. Véghegyháza 2 kor. Várossy Gyula Kiatelek 4 kor. Bocsány Martonné gyűjtése Dész 7 kor 85 fl. Maykuth István Krompach 2 kor. Gróf Majláth S. Gardony 20 kor. összesen 142 kor. 38 fillér. Adja, védje és oltalmazza őket testi és lelki jókkal a mindent megfizető Isten. Imáink jöteviükért sohasem szűnnek. Kérjük a többi nemes emberbarátok könyöradományait. Templomunk felszerelése még mindig hiányos és ez évben mintegy 800 kor. adósságunk fölértendő maradt. Lajostalván u. p. Kirilbaba, Bukovina. Beszedits Bertalan lajostalvi lelkész.

I R O D A L O M.

* Vettük a „Zászlók” ifj. lap febr. 15-i számát. A szerkesztőség a Szentatya 25 éves jubileuma tiszteletére diszkrétan adott e legújabb füzetével. Terjedelmét 24 oldalról 40-re bővítette, képeit, cikkeit, díszítéseit Róma s a pápaság jelentőségének kidomborítására állította össze. Cikkei: Legeltesd az én báránykáimat! dr. Sebőkötől (4 képpel), — Magyar hazánknak ifjúsága (költ. Hortobágyitól), — ezután egy trilógia: a) Farkasszemet nézett egymással a világ két ura (t. i. Sz. Péter és Neró), b) A világ két urának vége, c) A világ két urának bírodalma (Jau Styke 3 gyönyörű képével), — Róma környéke az Sz. Péter (Izsoltól), — Sz. Atyánk jubileuma (költ. Ozoraytól), — A Colosseum utolsó vértanuja (dr. Melhardtól), — A Győri vaskakas (tört. elb. Szerelmehegyitől 4 képpel), — Tengerre magyar ifjúság! a) magyar iskolahajó kérdéséhez 3 képpel), — Mukit beadják az iskolába (dr. Vereblyitől). — Végül 31 pályázat bírlata s a pályanyertes mű.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Zlamál Ágost.**
Szerkesztőtársak: **Eröss József, Kárpiss János, Péter János dr., Wagner Sándor.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomtatóban Gyulafehérvárt.